

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA JAKO CZYNNIK ROZWOJU LOKALNEGO NA PRZYKŁADZIE GMINY TERESPOL

Magdalena Zwolińska-Ligaj, Marta Ciechańska

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Streszczenie: Celem opracowania jest charakterystyka infrastruktury technicznej oraz jej roli w rozwoju lokalnym. Rozważania teoretyczne uzupełniono o studium przypadku gminy Terespol, w odniesieniu do której scharakteryzowano działania podejmowane przez samorząd terytorialny w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej. Zaprezentowano także opinie radnych dotyczące wybranych zagadnień związanych z rolą infrastruktury w rozwoju gminy. Celem badań z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego było zebranie opinii radnych na temat poziomu rozwoju elementów infrastruktury technicznej, roli infrastruktury technicznej w rozwoju gminy oraz poglądów na temat wybranych problemów i priorytetów rozwoju infrastruktury technicznej w gminie Terespol.

Słowa kluczowe: infrastruktura techniczna, rozwój lokalny, czynniki rozwoju lokalnego

Wstęp

O możliwościach rozwoju obszarów wiejskich, które zależą w decydującej mierze od ewolucji pozarolniczych funkcji, decydują ich uwarunkowania społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne (Bajerowski, Suchta 2002). W. Kamiński (1995) wśród przestrzennych uwarunkowań wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, obok poziomu rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej, wymienia czynniki demograficzne, przyrodnicze, kapitałowe i inne, związane m.in. z polityką regionalną państwa, systemem kredytowym, podatkowym i edukacyjnym, położeniem regionu oraz strukturą agrarną rolnictwa.

Wielu autorów podkreśla szczególną rolę infrastruktury w postępowaniu procesu dywersyfikacji gospodarki obszarów wiejskich. Badania przeprowadzone pod kierunkiem A. Rosnera (2002) ujawniły istnienie zależności między waloryzacją obszarów wiejskich przeprowadzoną ze względu na ich nasycenie infrastrukturą techniczną i wyceną dokonaną ze względu na wykształcenie i wyposażenie obszaru wiejskiego w elementy systemu edukacyjnego. Ponadto obszary słabo wyposażone w urządzenia infrastruktury technicznej, wykazują tendencje do generowania silnego odpływu migracyjnego o wysokiej selektywności ze względu na wiek. Podobne wnioski przedstawia D. Kołodziejczyk (1995), która wykazała ścisłą zależność pomiędzy przestrzennym zróżnicowaniem zasobów siły roboczej oraz działalnością pozarolniczą – obszary odznaczające się korzystniejszą strukturą zasobów siły roboczej wykazują bardziej zróżnicowaną funkcjonalnie oraz lepiej wyposażoną w infrastrukturę przestrzeń.

Proces wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich warunkowany jest ukształtowaniem sprzyjającego układu wielu czynników, które często są ze sobą powią-

zane, a wśród nich istotne miejsce zajmuje poziom rozwoju i jakość infrastruktury technicznej. Celem opracowania jest charakterystyka infrastruktury technicznej oraz jej roli w rozwoju lokalnym. Rozważania teoretyczne uzupełniono o studium przypadku gminy Terespol, w odniesieniu do której scharakteryzowano działania podejmowane przez samorząd terytorialny w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej oraz zaprezentowano opinie radnych dotyczące wybranych zagadnień związanych z rolą infrastruktury w rozwoju gminy.

Istota i rodzaje infrastruktury

Termin infrastruktura (z łac. *infra* – pod, poniżej i *struktura* – budowa lub konstrukcja wewnętrzna) oznacza zbiór obiektów, urządzeń oraz instytucji, stanowiących fundament, niezbędny do stworzenia i rozwoju jakiegokolwiek systemu gospodarczego czy społecznego (Sochacka-Krysiak 2003). Wobec gospodarki, infrastruktura ma charakter służebny, warunkuje procesy produkcyjne i buduje jakość życia ludności (Borc 2000).

Według K. Kucińskiego (2009), infrastruktura to „układ urządzeń, obiektów i instytucji obsługujących i łączących systemy przestrzenne w jedną całość”, natomiast według słownika ekonomicznego (Black 2008) termin infrastruktura oznacza „kapitał rzeczowy wykorzystywany do produkcji usług dostępnych publicznie, transportu, telekomunikacji oraz dostaw gazu, elektryczności i wody.”

Różnorodne interpretacje terminu infrastruktura zwykle nawiązują do następujących określeń:

- „wspieranie działalności produkcyjnej i służenie jej rozwojowi;
- zaspokajanie podstawowych potrzeb związanych z życiem społeczeństwa na danym poziomie cywilizacyjnym;

- zapewnienie bezpieczeństwa określonego obszaru poprzez wzmacnianie obronności;
- wpływ na stan i kształtowanie warunków ochrony środowiska przyrodniczego, a w szczególności na stan sanitarny” (Borc 2000).

Najczęściej infrastrukturę dzieli się na materialną i niematerialną. Wśród materialnych form infrastruktury, do których należy infrastruktura techniczna, wyróżnia się:

- infrastrukturę gospodarczą, w tym ekonomiczną lub ekonomiczno-finansową oraz techniczną;
- infrastrukturę społeczną;
- infrastrukturę organizacyjną (Borc 2000).

W stosunku do terenów wiejskich i produkcji rolnej do określonych grup infrastruktury należy zaliczyć następujące obiekty i urządzenia:

- infrastrukturę ekonomiczną (obejmującą usługi ułatwiające procesy produkcyjne wraz ze zbytem produktów), do której należą: punkty zaopatrzenia i sprzedaży nawozów sztucznych, środków ochrony roślin, materiałów budowlanych, jak również opału, sklepy detaliczne, banki spółdzielcze, giełdy towarowe, doradztwo fachowe, ośrodki doradztwa rolniczego, obiekty przechowania produktów rolnych, jak chłodnie owoców i warzyw, elewatory zbożowe, lecznice weterynaryjne, punkty skupu zwierząt i produktów zwierzęcych, punkty skupu produktów roślinnych;
- infrastrukturę techniczną (systemy transportowe, energetyczne, łączności i wodno-sanitarne), w skład których wchodzi: drogi, zakłady transportu samochodowego, przystanki autobusowe, porty rzeczne i morskie, koleje, stacje osobowe i towarowe, sieć gazownicza, sieć energetyczna, obiekty telekomunikacji i poczty, sieć melioracyjna;
- infrastrukturę społeczną (w zakres, której wchodzi obiekty i urządzenia zaspokajające potrzeby ludności w zakresie: służby zdrowia, oświaty i wychowania, pomocy społecznej, kultury i sztuki), do której zaliczane są: szkoły i internaty, przedszkola, przychodnie i ośrodki zdrowia, domy dziecka, obiekty kultury religijnej;
- infrastrukturę organizacyjną (infrastrukturę zarządzania, do której należą urzędy gminy, powiatowe, wojewódzkie, ministerialne-dotyczące spraw gospodarczych na danym terenie (Borc 2000).

Infrastruktura techniczna będąca przedmiotem zainteresowania autorek niniejszej pracy definiowana jest jako „zespół urządzeń, za sprawą których mogą być świadczone usługi transportowe, komunikacyjne, energetyczne, gospodarki wodno-ściekowej” (Lijewski 1994). Według innego autora, infrastruktura techniczna oznacza „zbiory urządzeń, umożliwiające wzajemne kontakty oraz powiązania między obiektami gospodarki, osobami, między miejscowościami i regionami.

W skład jej wchodzi system komunikacyjny – transport i łączność, energetyka, gazociągi, ujęcia wodne i wodociągi” (Rogacki 2007). Ze względu na liczne powiązania istniejące pomiędzy infrastrukturą ekonomiczną i techniczną przyjęto dla tych grup określenie infrastruktury gospodarczej.

Funkcje, formy i cechy infrastruktury

Infrastruktura pełni wiele funkcji, wśród których najważniejsze to:

- usługowa – zaspokajanie zgłaszanych potrzeb na usługi;
- transferowa – przemieszczanie towarów i ludzi, przekazywanie energii i informacji;
- integracyjna – łączenie obszarów w mikro- i makroskali;
- lokalizacyjna – czynnik lokalizacji systemu produkcji;
- akceleracyjna (aktywizacyjna) – aktywizuje rozwój lokalny i regionalny (Kuciński 2009).

W odniesieniu do funkcji akceleracyjnej zwrócić należy uwagę, że wysoki poziom zagospodarowania infrastrukturalnego może być czynnikiem przyspieszającym rozwój gospodarczy w zależności od stopnia osiągniętego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, struktury inwestycji infrastruktury oraz jej trafności. Każda decyzja inwestycyjna może wywołać wiele skutków ujawniających się w toku inwestowania oraz po oddaniu planowanej inwestycji do użytku mając wpływ na wzrost atrakcyjności lokalizacyjnej danego obszaru (Kuciński 2009).

Infrastruktura występuje w trzech formach:

- punktowej – elementy punktowe, to obiekty lub urządzenia łatwe do określenia w przestrzeni, np. magazyn, stacja kolejowa;
- liniowej – elementy liniowe stanowią drogę przesyłu, np. sieci wodociągowe i kanalizacyjne, linie kolejowe;
- powierzchniowej – elementy te, to systemy melioracyjne, zbiorniki retencyjne (Borc 2000).

Elementy punktowe są ściśle powiązane z liniowymi, np. linie kolejowe i stacje, sieci kanalizacyjne i wodociągowe. Często równoległe przeprowadzone liniowe elementy tworzą pasma infrastrukturalne, mające charakter lokalny, regionalny lub krajowy, jak również ponad krajowy, w ramach których lokalizowane są strefy podwyższonej aktywności gospodarczej (Borc 2000).

Do ważnych cech infrastruktury zalicza się jej powszechną dostępność oraz usługowy charakter działalności, „korzyści zewnętrzne” występujące u odbiorców, wysoka kapitałochłonność, bezwładność urzędów, długowieczność i trwałość obiektów oraz długi okres inwestycyjny (Sochacka-Krysiak 2003).

Infrastruktura jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Rozwój lokalny jest procesem zmian zachodzących w danym, lokalnym układzie, z uwzględnieniem właściwych temu układowi potrzeb, preferencji i hierarchii wartości. Należy go utożsamiać z kompleksem pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących danego obszaru w zakresie poziomu życia ludzi go zamieszkujących (Wojtasiewicz 1997). Rozwój, to proces ogólny, wielowymiarowy, obejmujący aspekty ekonomiczne, społeczne, środowiskowe, polityczne i kulturowe. Uwzględniając równoczesny postęp na płaszczyźnie ekonomicznej, społecznej, technicznej i środowiskowej nabiera on cech rozwoju zrównoważonego (Adamowicz 2003).

Za główne składniki rozwoju uznaje się aktualnie nowe wartości materialne i niematerialne, takie jak:

1. materialne: rozwijanie działalności gospodarczej, tworzenie podmiotów gospodarczych i instytucji pożytku publicznego, tworzenie nowych miejsc pracy, produktów, atrakcyjnej lokalizacji i dostępnych nieruchomości, wysokiej jakości inwestycji infrastrukturalnych, kształtowanie przestrzeni ekonomicznej, rozszerzanie asortymentu usług społecznych;
2. niematerialne: wprowadzanie innowacji, informacji, nowych technologii, podnoszenie kwalifikacji i rozwijanie umiejętności, stosowanie nowoczesnych metod zarządzania i tworzenia programów rozwoju, promowanie przedsiębiorczości w działaniu i zdolności przywódczych oraz wzorców zachowań i sposobów komunikowania się, dążenie do integrowania się społeczności lokalnych (Szewczuk 2005).

Nawiązując do powyższej klasyfikacji i stosując podział czynników rozwoju na „twarde” i „miękkie” zauważyć należy, że w aktualnych poglądach dotyczących teoretycznych podstaw rozwoju lokalnego podkreśla się zwiększającą się rolę czynników „miękkich”, zwłaszcza natury psychologicznej i socjologicznej (Chmiel 1997). Równocześnie uwagę zwraca silna współzależność pomiędzy nasyceniem regionów w „twarde” czynniki lokalizacji, do których należy infrastruktura techniczna i społeczna, i ich sytuacją w zakresie czynników „miękkich” (Fierla 2001).

Jak wskazano we wstępie, wielu autorów podkreśla szczególną rolę infrastruktury w postępowaniu procesy dywersyfikacji gospodarki obszarów wiejskich. Jej znaczenie wynika z faktu, że stanowi ona podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, warunkując jej zakres, strukturę i przestrzenne rozmieszczenie. Poziom rozwoju infrastruktury decyduje o kosztach przedsięwzięcia, jego efektywności i rentowności, a także o atrakcyjności regionu, gminy czy wsi. Infrastruktura jest nie tylko czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, ale również decyduje o jakości życia jej mieszkańców (Pięcek 1997).

Atuty obszarów wiejskich, takie jak niższe koszty budownictwa, tańsza ziemia, niższe koszty związane z zatrudnieniem, nie są w stanie zrekomensować braków w wyposażeniu infrastrukturalnym. Poziom rozwoju i stan infrastruktury są jednymi z głównych czynników przyciągających lub ograniczających napływ kapitału zaangażowanego w rozwój przedsiębiorczości wiejskiej. Wśród czynników infrastrukturalnych podstawowe znaczenie mają: gęstość i jakość sieci drogowej, sprawność systemu łączności, poziom rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz rozbudowany system oczyszczania ścieków (Pięcek 1997).

B. Pięcek (2002) akcentuje, że infrastruktura jest warunkiem koniecznym, ale nie czynnikiem sprawczym rozwoju działalności gospodarczej. Zdaniem A. Gałązki (2003) wszędzie tam, gdzie przekształcenia społeczno-gospodarcze przebiegają w zwykłych, przeciętnych warunkach otoczenia, utrzymanie procesów rozwoju wymaga wsparcia infrastrukturalnego. Jeszcze wyraźniej od dostępności infrastruktury komunalnej uzależnione jest zapoczątkowanie pozytywnych przekształceń społeczno-gospodarczych na terenach o słabych czynnikach prorozwojowych, do których należy znaczna część obszarów wiejskich.

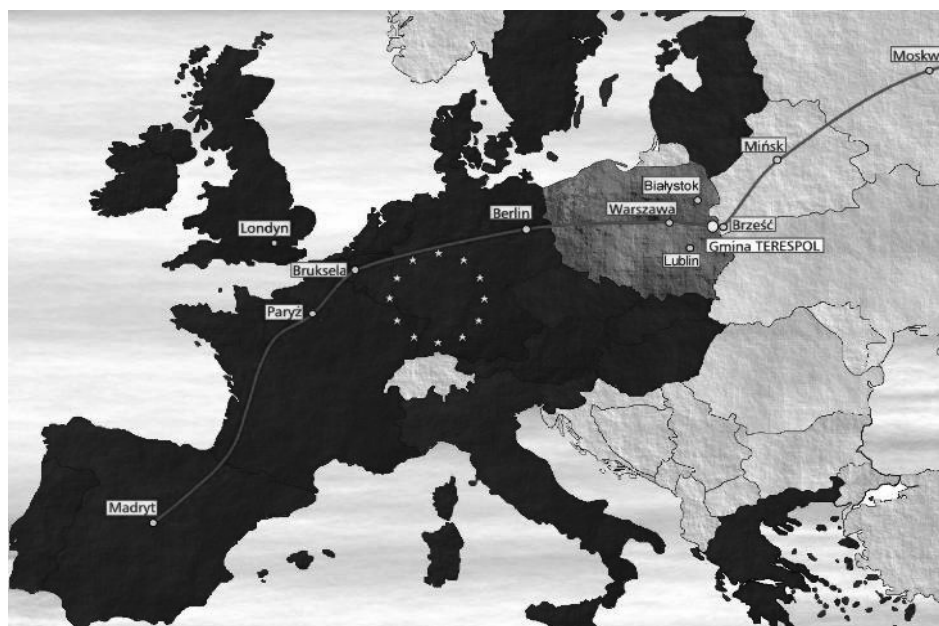
W przypadku rozwoju regionów słabo rozwiniętych, niezbędne jest minimalne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, jak i społeczną, jako warunek niezbędny do integracji wewnętrznej gospodarki i społeczeństwa oraz zapoczątkowania procesu rozwoju społeczno-gospodarczego (Kaja, Piech 2005).

Ogólna charakterystyka gminy Terespol

Gmina Terespol położona jest w północno-wschodniej części województwa lubelskiego, na terenie powiatu bialskiego. Jest to gmina graniczna, rozciągająca się z północy na południe w środkowym biegu Bugi-rzeki granicznej między Polską a Białorusią. Przez tereny gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, w tym droga E-30 Paryż- Moskwa oraz linia kolejowa E 20 łącząca Berlin z Moskwą (Jadczak 2002).

W 2010 roku gmina Terespol liczyła ponad 6 tys. mieszkańców i zajmowała 1011 ha. Jednostka ta należy do gęściej zaludnionych terenów północnej części województwa lubelskiego. Jej gęstość zaludnienia w 2010 roku wynosiła 584 osoby/km² (BDL GUS).

Gmina Terespol położona jest na skrzyżowaniu dwóch pasm funkcjonalnych do których należy pasmo doliny Bugi o dużych walorach przyrodniczych i turystyczno-rekreacyjnych oraz pasmo wykształcone na bazie infrastruktury komunikacyjnej rangi transeuropejskiej, obejmujące wiązkę transkontynentalnego szlaku kolejowego i drogowego Berlin – Warszawa – Moskwa, o znacznym potencjale inwestycyjnym – rys. 1 (Plan rozwoju lokalnego...).

Rysunek 1. Położenie gminy Terespol

Picture 1. Location of the county of Terespol

Źródło: strona internetowa: <http://www.terespol.ug.gov.pl>

Gmina Terespol stopniowo zmienia swój rolniczy charakter. Trzonem bazy ekonomicznej gminy są głównie funkcje obsługi transportu międzynarodowego, odpraw celnych i straży granicznej. W gminie rozwinął się także drobny przemysł (Plan rozwoju lokalnego...).

Charakterystyka infrastruktury technicznej w gminie¹

Sieć wodociągowa

Na terenie gminy Terespol długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosi 117,24 km przy jednoczesnym funkcjonowaniu 1.508 przyłączy wodociągowych o łącznej długości 474 km. Ponad 96% gospodarstw domowych korzysta z sieci wodociągowej. Z tego systemu wodociągowego korzystają również gospodarstwa w sąsiednich gminach Kodeń i Zalesie.

W latach 1994-2002 wybudowano cały system wodociągowy w gminie. Powstało duże ujęcie wody jurajskiej w Koroszczynie o wydajności ok. 4000 m³/dobę. Ujęcie to posiada rezerwy potrzebne dla rozwoju osadnictwa oraz przedsiębiorczości.

Na terenie gminy funkcjonują także zakładowe ujęcia wody obsługujące kolej, firmy działające w Małaszewiczach i bloki mieszkalne PKP. Gmina Terespol jest także przygotowana do rozbudowy sieci wodociągowej w miarę potrzeb.

Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków

Problem kanalizacji i oczyszczania ścieków rozwiązano w gminie do 2002 roku. Obecnie system kanalizacyjny gminy składa się z trzech elementów:

- oczyszczalni ścieków wybudowanej w Koroszczynie, obsługującej terminal samochodowy i 8 wsi o zwartej zabudowie;
- sieci kanalizacyjnej o długości 47,78 km;
- zakładowej oczyszczalni ścieków PKP, obsługującej także bloki kolejowe w Małaszewiczach;
- 457 przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach o rozproszonej zabudowie.

Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 43,8 km i łącznie z przydomowymi oczyszczalniami ścieków obsługuje ponad 77% gospodarstw.

W 2008 roku zostało zaprojektowane, a następnie zrealizowane systematyczne podłączanie wspólnot mieszkaniowych w Małaszewiczach do oczyszczalni komunalnej w Koroszczynie. Konieczna była jej rozbudowa, ze względu na przejście ścieków ze wschodniej części gminy Zalesie.

W latach dziewięćdziesiątych we wsi Lebedziew uruchomione zostało wysypisko śmieci. Gmina Terespol wdrożyła, jako jedyna w województwie lubelskim, sprawnie funkcjonujący system usuwania odpadów stałych z terenu posesji, wsi oraz firm. Do tego celu powołano Gospodarstwo Pomocnicze UG w Terespolu. Zorganizowano też system zachęt mieszkańców do przygotowania odbioru odpadów z poszczególnych posesji. Obecnie około 88% gospodarstw domowych w gminie ma podpisane umowy na wywóz śmieci.

¹ Opracowano na podstawie źródeł: J. Polski, A. Polska, (2008), *Strategia rozwoju gminy Terespol do 2020 roku. Załącznik do Uchwały nr XIV/84/2008 Rady Gminy Terespol z dnia 21 kwietnia 2008 roku*, Wyd. Urząd Gminy Terespol, Terespol, Plan rozwoju lokalnego dla Gminy Terespol na lata 2004-2006, S. Jadczyk, Gmina Terespol w dziesięciolecie 1992- 2002, Wyd. „Express-Press” na zlecenie Urzędu Gminy Terespol, Terespol 2002, Strona Internetowa: <http://www.terespol.ug.gov.pl>

Drogi i telekomunikacja

Do 2008 roku na terenie gminy zbudowano i gruntownie zmodernizowano ponad 50 km dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych. Jednocześnie wybudowano 12,5 km ścieżek rowerowych i chodników. Najbardziej kosztowne inwestycje wsparły środki z UE, pozyskiwane przez gminę Terespol zarówno w okresie przedakcesyjnym, jak i po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa. Łącznie gmina uzyskała około 25 mln zł na 12 projektów drogowych. Drogi utwardzone mają wszystkie miejscowości w gminie.

W 1992 roku drogi i ulice wiejskie oświetlało 138 lamp żarowych. Od 2006 roku, w wyniku modernizacji, drogi wiejskie i teren gminy oświetla 1500 energooszczędnych lamp sodowych i LED.

W latach 1992-1993 przeprowadzono kompleksową telefonizację gminy. Gmina została wyposażona w linie i centrale telefoniczne oraz podłączenia abonenckie do gospodarstw domowych. Oprócz tego w gminie są zamontowane nadajniki różnych sieci telefonii komórkowych oraz sieć łączności PKP.

Na terenie gminy większość miejscowości od 2006 roku objęta została zasięgiem szerokopasmowej sieci bezprzewodowej. Mieszkańcy mogą korzystać z bezpłatnego dostępu do Internetu. Było to możliwe dzięki dofinansowaniu inwestycji ze środków Unii Europejskiej.

Potwierdzeniem odniesionych przez władze samorządowe sukcesów w zakresie rozbudowy infrastruktury technicznej, w tym służącej ochronie środowiska, są liczne osiągnięcia i uzyskane tytuły, w tym m.in. w 2010 roku tytuł Krajowego Lidera Innowacji i Rozwoju w kategorii „Innowacyjny projekt unijny - gmina” za rozwiązanie w zakresie nieodpłatnego udostępniania mieszkańcom gminy Internetu, w 2006 roku – tytuł Lidera Polskiej Ekologii, czy też w 2004 roku – tytuł Mecenasa Polskiej Ekologii.

W dokumencie obowiązującej strategii rozwoju, warunki w zakresie wyposażenia gminy Terespol w poszczególne elementy infrastruktury technicznej określane są jako ogólnie dobre, a rozwój infrastruktury technicznej zajmuje istotne miejsce w zapisach tego dokumentu. Do mocnych stron infrastruktury technicznej w analizie strategicznej SWOT strategii rozwoju gminy zaliczono: pełne wyposażenie gminy w system wodociągowy i kanalizacyjny z nowym ujęciem wody i nową oczyszczalnią ścieków w Koroszczynie, korzystanie przez gospodarstwa o rozproszonej zabudowie z przydomowych oczyszczalni ścieków, posiadanie przez wszystkie miejscowości na terenie gminy dróg o twardej nawierzchni. Gmina aktywnie uczestniczy pod względem inwestycyjnym w rozwiązywaniu lokalnych problemów komunikacyjnych, zwłaszcza w jej południowej, intensywniej zagospodarowanej części. Ponadto w gminie założone zostało nowe oświetlenie uliczne, wybudowano chodniki i ścieżki rowerowe z Kobylan do Koroszczyna i Terespolu. Gmina posiada wysypisko śmieci i spółkę ko-

munalną „Eko-Bug” w Kobylanach, odpowiedzialną za wywożenie odpadów z terenów wiejskich. Zorganizowano też system zachęt mieszkańców do przygotowania odbioru odpadów z poszczególnych posesji. Gmina jest w pełni wyposażona w telefon przewodowy. Do słabych stron zagospodarowania infrastrukturalnego zaliczono – niezadowolający stan dróg lokalnych, jak również niezrealizowane potrzeby budowy chodników przy drogach wiejskich.

Za główny cel strategiczny przyjęto „Wzrost konkurencyjności gminy oraz wykorzystanie jej potencjału rozwojowego, w tym przygranicznego położenia na europejskim korytarzu transportowym A-2”. Strategia wyznacza cztery priorytetowe kierunki działań:

- tworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości, w tym drobnej i opartej na kapitale zewnętrznym;
- rozwój zasobów ludzkich i nowoczesnego społeczeństwa opartego na wiedzy;
- poprawę atrakcyjności terenu gminy dla obecnych i potencjalnych mieszkańców;
- wspomaganie rozwoju współpracy transgranicznej i międzynarodowej.

W odniesieniu do tworzenia warunków rozwoju przedsiębiorczości zwrócono uwagę na potrzebę rozwoju infrastruktury komunikacyjnej związanej z turystyką i rekreacją (m.in. szlaków wędrówkowych). Działania z zakresu komunalnej infrastruktury technicznej w obszarze atrakcyjności terytorialnej gminy ocenione zostały jako zaawansowane, a gmina Terespol określona jako wyjątkowo dobrze wyposażona pod względem endogennych czynników urbanizacji, takich jak transeuropejskie szlaki komunikacyjne, obsługa trzech przejść granicznych i transportu międzynarodowego. Z zapisów badanego dokumentu wynika, że uzupełnień wymaga sieć wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka odpadami stałymi oraz lokalny system drogowy. Potrzebna jest bowiem modernizacja niektórych odcinków dróg i ulic wiejskich, ułożenie chodników, uzupełnienie oświetlenia i urządzenie parkingów w miejscach koncentracji usług oraz uzupełnienie lokalnej sieci komunikacyjnej.

Wybrane problemy rozwoju infrastruktury technicznej w gminie Terespol w opinii radnych

Badanie na temat problemów rozwoju infrastruktury technicznej z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety przeprowadzono wśród 13 radnych gminy Terespol, uczestniczących w XV Sesji Rady Gminy Terespol w dniu 4 kwietnia 2012 roku.

W grupie badanych przeważali mężczyźni (11 osób). Większość badanych reprezentowała przedział wiekowy 35– 59 lat (9 osób). Dwie osoby miały w dniu badania poniżej 35 lat i dwie powyżej 59 lat. Ponad połowa wszystkich osób biorących udział w badaniu (8) legitymowała się wykształceniem średnim, 4 osoby – wyższym i niepełnym wyższym, zaś tylko jedna osoba - zasadniczym. Ze względu na status ekonomiczny

wśród radnych gminy Terespol przeważali pracownicy najemni (10 osób) oraz emeryci/renciści (2 osoby). Jedna osoba posiadała status przedsiębiorcy.

Większość radnych wysoko oceniła poziom rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury technicz-

nej w gminie Terespol. Oceny najwyższe przyznano takim elementom infrastruktury, jak sieć wodociągowa, kanalizacyjna oraz oświetlenie dróg i ulic. Najniżej oceniona została szerokopasmowa sieć bezprzewodowa z dostępem do Internetu. (tabela 1)

Tabela 1. Ocena* respondentów dotycząca poziomu rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury technicznej w gminie Terespol

Table 1. Respondents' rating of the technical infrastructure development in Terespol county

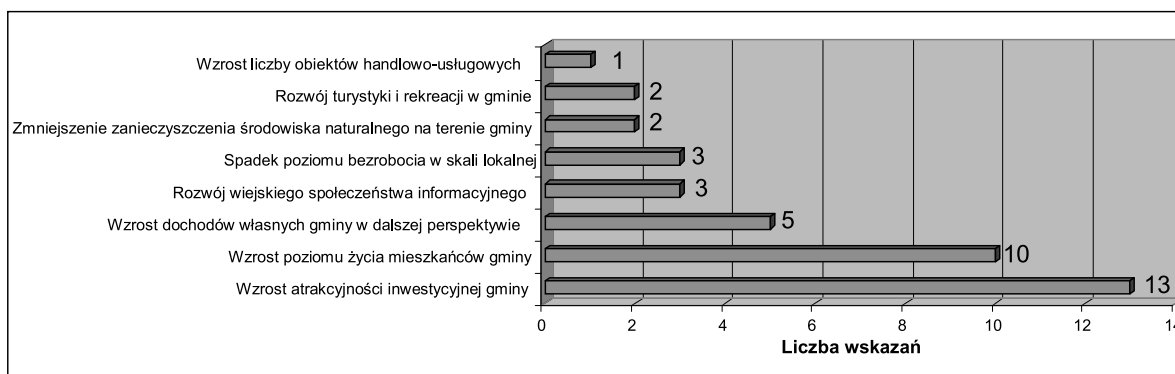
Element infrastruktury technicznej	Ocena (liczba odpowiedzi)				
	1	2	3	4	5
Drogi				5	8
Sieć wodociągowa		1	1		11
Sieć kanalizacyjna	1		1		11
Oczyszczalnie ścieków	1	1		2	9
Gospodarka odpadami			1	4	8
Sieć telekomunikacyjna	1			3	9
Oświetlenie dróg i ulic		1		2	10
Szerokopasmowa sieć bezprzewodowa z dostępem do Internetu	1	2	1	3	6

*1- ocena najniższa (lowest rating), 5- ocena najwyższa (highest rating)

Źródło: badania własne

Wszyscy badani uznali, że wydatki z zakresu infrastruktury technicznej przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, przy czym 10 badanych uznało, że zdecydowanie się przyczyniają. Wśród trzech najważniejszych dokonań gminy respondenci

najczęściej wskazywali wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy, wzrost dochodów własnych gminy w dalszej perspektywie oraz rozwój wiejskiego społeczeństwa informacyjnego. (wykres 1)

Wykres 1. Najważniejsze efekty dokonywania przez samorząd gminy wydatków na rozwój infrastruktury technicznej w świetle opinii badanych radnych

Figure 1. The key effects of technical infrastructure expenditures in the opinion of respondents

Źródło: badania własne

W hierarchii wydatkowania środków, cele infrastruktury technicznej zajmują znaczące miejsce. Większość badanych (9) uznała, że wydatki na rozwój infrastruktury technicznej powinny być priorytetem w ramach wydatków nieobowiązkowych gminy. Radni prezentują także dojrzałą postawę względem kwestii ochrony środowiska – wszyscy uznali, że potrzeby rozwoju infrastruktury technicznej powinny być podporządkowane potrzebom ochrony środowiska.

Z punktu widzenia kreowania rozwoju społeczno-gospodarczego gminy przedstawiciele samorządu uznają jednak prymat wydatków na cele rozwoju infrastruktury społecznej nad wydatkami na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej. Tylko trzech badanych potwierdziło, że dla rozwoju gminy ważniejszy jest rozwój infrastruktury technicznej od rozwoju infrastruktury społecznej.

Zdaniem badanych priorytetem w działaniach samorządu gminy Terespol powinny być działania związane z zakupem innowacyjnych urządzeń do segregacji odpadów komunalnych oraz dalszą rozbudową i ulepszaniem szerokopasmowej sieci bezprzewodowej z dostępem do Internetu. (tabela 2)

gacji odpadów komunalnych oraz dalszą rozbudową i ulepszaniem szerokopasmowej sieci bezprzewodowej z dostępem do Internetu. (tabela 2)

Tabela 2. Priorytety dokonywania wydatków w ramach rozwoju infrastruktury technicznej w świetle opinii badanych radnych

Table 2. The expenditure priorities of the technical infrastructure development in the opinion of respondents

Priorytety	Ocena (liczba odpowiedzi)				
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Modernizacja dróg	6	5		2	
Rozbudowa lub modernizacja sieci wodociągowej	5	1	3	4	
Rozbudowa lub modernizacja sieci kanalizacyjnej (budowa przydomowych oczyszczalni ścieków)	4	5	1	4	1
Zakup innowacyjnych urządzeń do segregacji odpadów komunalnych	8	3			5
Modernizacja sieci telekomunikacyjnej	2	6	3	1	1
Przebudowa gminnego systemu oświetlenia dróg i ulic	3	4	1	3	2
Budowa szerokopasmowej sieci bezprzewodowej z dostępem do Internetu	8	0		4	3

Źródło: badania własne

Zdaniem zdecydowanej większości (10) badanych, poziom wydatków na infrastrukturę techniczną, założony w aktualnie obowiązującym planie inwestycyjnym gminy Terespol jest wystarczający, przy czym za zdecydowanie wystarczający uznało go 6 badanych. Zdaniem respondentów, aktywność gminy w dziedzinie polityki inwestycyjnej jest zdecydowanie wystarczająca (8) i raczej wystarczająca (3).

Należy zauważyć, że według wszystkich radnych polityka inwestycyjna gminy była ukierunkowana na infrastrukturę drogową (13), gospodarkę odpadami i oświetlenie ulic – odpowiednio po 9 wskazań. Za najbardziej użyteczne dla mieszkańców, badani uznali inwestycje w drogi (12), szerokopasmową sieć bezprzewodową z dostępem do Internetu (12) oraz oświetlenie ulic (12).

Podsumowanie

Infrastruktura warunkuje rozwój systemów społeczno-ekonomicznych, przy czym coraz bardziej złożone systemy wymagają ciągłego postępu w zakresie poziomu rozwoju infrastruktury, która będzie zdolna do zaspokojenia zwiększających się, wyspecjalizowanych potrzeb, jakie zgłaszają gospodarka i społeczeństwo. Można więc stwierdzić, że rola infrastruktury wzrasta wraz ze wzrostem poziomu rozwoju gospodarczego.

Polityka rozwoju infrastruktury pełni szczególną funkcję, jako środek pośredniego oddziaływania na różne procesy zachodzące w społeczeństwie i gospodarce rynkowej. Infrastruktura może odgrywać rolę czynnika lokalizacyjnego (Kaja, Piech 2005). Oddziaływanie na rozmieszczenie obiektów produkcyjnych, które dotyczą infrastruktury technicznej, uzasadnia traktowanie infrastruktury jako jednej z ważniejszych determinant „regionalnego profilu lokalizacyjnego” i „potencjału atrakcyjności regionalnej” (Ratajczak 1990).

Badana gmina od rozpoczęcia transformacji systemowej zrealizowała w sposób przedsiębiorczy wiele ważnych inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, koncentrując się, z uwagi na swoje specyficzne położenie, na ważnych działaniach związanych z infrastrukturą ochrony środowiska. Obecny stan zagospodarowania infrastrukturalnego umożliwia gminie Terespol pogłębianie różnorodnych przewag konkurencyjnych i dalsze wykorzystywanie szans rozwojowych na bazie bogatego potencjału endogenicznego, którym dysponuje. Infrastruktura techniczna jest jednym z jego podstawowych elementów.

Wyniki badań radnych gminy Terespol potwierdzają ich świadomość istotnej, wielowymiarowej roli infrastruktury technicznej w przebiegu procesów rozwojowych w skali lokalnej. Badani zaakcentowali tak-

że potrzebę rozwoju infrastruktury społecznej oraz nowoczesnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, co świadczy o kompleksowym postrzeganiu przez nich problematyki rozwoju lokalnego.

Literatura:

1. Adamowicz M. (2003), *Kształtowanie rozwoju lokalnego*. w: M. Adamowicz. (red.), *Strategie rozwoju lokalnego t. 2: Aspekty instrumentalne*, Wyd. SGGW, Warszawa, s. 11.
2. Bajerowski T., Suchta J. (2002), *Wielofunkcyjna gospodarka na obszarach wiejskich w aspekcie uwarunkowań społeczno-gospodarczych i przestrzennych*. w: W. Kamińska (red.), *Wielofunkcyjna gospodarka na obszarach wiejskich*, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej im. J. Kochanowskiego w Kielcach, Kieleckie Tow. Naukowe, Kielce, s. 28.
3. Black J. (2008), *Słownik ekonomii*, Wyd. PWN, Warszawa, s. 149.
4. Borcz Z. (2000), *Infrastruktura terenów wiejskich*, Wyd. Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Wrocław, s. 11.
5. Chmiel J. (1997), *Małe i średnie przedsiębiorstwa a rozwój regionów*, Zakład Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN, Studia i prace, z. 243, Warszawa, s. 82.
6. Fierla I. (2001), *Bariery rozwoju polskich regionów peryferyjnych*. w: I. Fierla (red.), *Regionalne uwarunkowania lokalizacji przedsiębiorstw w Polsce*, Monografie i Opracowania nr 480, SGH, Warszawa, s. 9-12.
7. Folder gminny „15 lat gminy Terespol”, 2006, s. 5.
8. Gałązka A. (2003), *Infrastruktura komunalna na wsi. Początki, współczesność, perspektywy rozwoju*. W: A. Stasiak (red.), *Problemy zagospodarowania terenów wiejskich w Polsce*, PAN, KPZK, Biuletyn, z. 207, Warszawa, s. 14.
9. Jadczyk S. (2002), *Gmina Terespol w dziesięcioleciu 1992- 2002*, Wyd. „Express- Press” na zlecenie Urzędu Gminy Terespol, Terespol.
10. Kaja J., Piech K. (2005), *Rozwój oraz polityka regionalna i lokalna w Polsce*. w: S. Słupik (red.), *Inwestycje infrastrukturalne jako niezbędny warunek rozwoju gospodarczego gminy*; Wyd. SGH w Warszawie, Warszawa, s. 259-260.
11. Kamiński W. (1995), *Warianty wielofunkcyjnego rozwoju wsi – uwarunkowania przestrzenne*, Zeszyty Naukowe AR im. H. Kołłątaja w Krakowie nr 295, z. 43, Kraków, s.20-21.
12. Kołodziejczyk D. (1995), *Zasoby pracy a wielofunkcyjność wsi*, Zeszyty Naukowe AR im. H. Kołłątaja w Krakowie nr 295, z. 43, Kraków, s. 53-54.
13. Kuciński K. (2009), *Geografia ekonomiczna*, Wyd. Oficyna a Wolters Kluwer Business, Kraków, s. 149.
14. Lijewski T. (1994), *Infrastruktura*. w: I. Fierla (red.), *Geografia Gospodarcza Polski*, Wyd. PWE, Warszawa, s. 213.
15. Pięćek B. (1997), *Infrastrukturalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich*. w: M. Kłodziński, A. Rosner (red.), *Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania i możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi w Polsce*, Wyd. SGGW, Warszawa, s. 117-119.
16. Pięćek B. (2002), *Wpływ infrastruktury na rozwój przedsiębiorczości wiejskiej*. w: M. Kłodziński, B. Fedyszak-Radziejowska (red.), *Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, IRWiR PAN, Warszawa, s. 320.
17. *Plan rozwoju lokalnego dla Gminy Terespol na lata 2004- 2006*
18. Polski J., Polska A. (2008), *Strategia rozwoju gminy Terespol do 2020 roku. Załącznik do Uchwały nr XIV/84/2008 Rady Gminy Terespol z dnia 21 kwietnia 2008 roku*, Wyd. Urząd Gminy Terespol, Terespol.
19. Ratajczak M. (1990), *Infrastruktura a międzynarodowa współpraca gospodarcza w Europie*, Wyd. „Książka i wiedza”, Warszawa, s. 23.
20. Rogacki H. (2007), *Geografia społeczno- gospodarcza Polski*, Wyd. PWN, Warszawa, s. 358.
21. Rosner A. (2002), *Wiejskie obszary skumulowanych barier rozwojowych*. w: A. Rosner (red.), *Wiejskie obszary kumulacji barier rozwojowych*, IRWiR PAN, Warszawa, s. 161-162.
22. Sochacka-Krysiak H. (2003), *Zarządzanie gospodarką i finansami gminy*. w: M. Sadowy (red.), *Zarządzanie funkcjonowaniem i rozwojem infrastruktury komunalnej*, Wyd. SGH w Warszawie, Warszawa, s. 87.
23. Szewczuk A. (2005), *Rozwój lokalny i regionalny jako przedmiot badań naukowych*. w: B. Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Zioło (2005), *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 32-33.
24. Wojtasiewicz L. (1997), *Czynniki rozwoju lokalnego – nowe ujęcia metodologiczne*. w: W. Maik (red.), *Problematyka rozwoju lokalnego w warunkach transformacji systemowej*, PAN KPZK, Biuletyn, Z. 177, Warszawa, s. 8-9.

THE TECHNICAL INFRASTRUCTURE AS A LOCAL DEVELOPMENT FACTOR: THE EXAMPLE OF TERESPOL COUNTY

Magdalena Zwolińska-Ligaj, Marta Ciechańska

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

Summary: The paper characterizes the technical infrastructure and its role in local development processes. Theoretical deliberations are broadened by the case study of Terespol county. The study examines actions taken by local authorities in the area of the technical infrastructure development. The discussion includes the summary of opinions of county council members about the selected issues related to the county technical infrastructure development. The purpose of the diagnostic survey was the collection of council members opinions about the level of infrastructure development, infrastructure role in county development, and selected problems and priorities in infrastructure development in Terespol county.

Keywords: technical infrastructure, local development, local development factor

*Adres do korespondencji/ Mailing address:
m.zwolinska-ligaj@dydaktyka.pswbp.pl, martika90_18@o2.pl*